

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum* (H2320)

Verkorte naam: Binnenlandse kraaiheibegroeiingen

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: binnenlandse kraaiheibegroeiingen zijn min of meer droge heiden in binnenlandse zandgebieden die worden gedomineerd door kraaihei. Ook andere dwergstruik (struikhei en bosbessoorten) kunnen deel uitmaken van de vegetatie.

Het habitatype wordt voornamelijk aangetroffen op voormalige stuifduinen, waarbij het meestal beperkt is tot de (koele) noordelijke hellingen en tot laagten. Kraaihei is namelijk gebonden aan een relatief koel en vochtig klimaat en komt daarom voornamelijk voor in het midden en noorden van ons land.

Tot het habitatype worden uitsluitend open begroeiingen gerekend, die eventueel wel in mozaïek met boomgroepen en bosopslag kunnen voorkomen; bossen met een ondergroei van kraaihei behoren dus niet tot het habitatype.

Het habitatype is te beschouwen als noordelijke tegenhanger van habitatype Stuifzandheiden met struikhei (H2310). Op de dominantie van kraaihei na zijn de verschillen in soortensamenstelling tussen beide habitatypes dan ook niet groot. Wel valt het grotere aandeel van blad- en levermossen in de kraaiheibegroeiingen op, terwijl het aandeel korstmossen juist geringer is. Deze verschuivingen in de groepen van mossen hangt samen met het relatief koele, vochtige microklimaat van de kraaiheibegroeiingen.

In de duinen komt een verwant habitatype voor: Duinheiden met kraaihei (H2140).

Relatief belang binnen Europa: groot

Het habitatype komt wijd verspreid voor in het noordelijke (boreale) deel van Europa. De Nederlandse voorbeelden liggen aan de zuidgrens van het verspreidingsgebied.

3. Definitie

H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen

Code vegetatie-type	Nederlandse naam vegetatietype	wetenschappelijke naam vegetatietype	Goed/Matig	beperkende criteria	alleen in mozaïek
20Aa1c	Associatie van Struikhei en Stekelbrem (subassociatie met Gewoon trapmos)	<i>Genisto anglicae-Callunetum lophozietosum ventricosae</i>	G	mits kraaihei dominant en niet in het kustgebied	
20Aa1d	Associatie van Struikhei en Stekelbrem (subassociatie met Tandjesgras)	<i>Genisto anglicae-Callunetum danthonietosum</i>	G	mits kraaihei dominant en niet in het kustgebied	
20Aa2	Associatie van Struikhei en Bosbes	<i>Vaccinio-Callunetum</i>	G	mits kraaihei dominant	

4. Kwaliteitseisen habitatype

a. Abiotische randvoorwaarden

Zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur		
Vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droog-vallend water	's winters inunderend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog
Zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak	licht brak	matig brak	sterk brak	zout			
Voedselrijkdom	zeer voedselarm	matig voedselarm	licht voedselrijk	matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedselrijk	uiterst voedselrijk			
Overstromings-tolerantie	dagelijks lang		dagelijks kort	regelmatig	incidenteel	niet				

b. Typische soorten:

H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie ¹
Levendbarende hagedis	<i>Lacerta vivipara ssp. vivipara</i>	Reptielen	Cab
Kronkelheidestaartje	<i>Cladonia subulata</i>	Korstmossen	Ca
Open rendiermos	<i>Cladina portentosa</i>	Korstmossen	Ca
Rode heidelucifer	<i>Cladonia floerkeana</i>	Korstmossen	Ca
Gewoon trapmos	<i>Lophozia ventricosa</i>	Mossen	Ca

c. Overige kenmerken van een goede structuur en functie:

- Dominantie van kraaihei;
- Hoge bedekking van mossen en levermossen (> 30%);
- Lage bedekking van grassen (< 10%), struweel (< 10%) en bos (< 10%);
- Optimale functionele omvang: vanaf enkele hectares.

Kieming van kraaiheide treedt slechts weinig op. Wanneer kraaihei zich eenmaal gevestigd heeft kan de soort zich echter vegetatief uitbreiden en daarbij struikhei en gewone dophei verdringen. Kraaihei vormt een dikke strooisellaag, die te zuur is voor kieming van andere soorten, maar waarin kraaihei zich lang kan handhaven. Anders dan struikhei wordt kraaihei gemeden door herkauwers en de meeste insecten en kan het tegen een matige overstuiving en beschaduwning. Daardoor kan ze zich uitbreiden ten koste van struikhei. Wel is kraaihei veel gevoeliger voor betreding en voor brand. Bij het ouder worden ontstaan vaak eentonige gesloten kraaiheibegroeiingen. Voor het behoud van biodiversiteit en de verjonging van de heide is het dan zaak om open plekken te creëren.

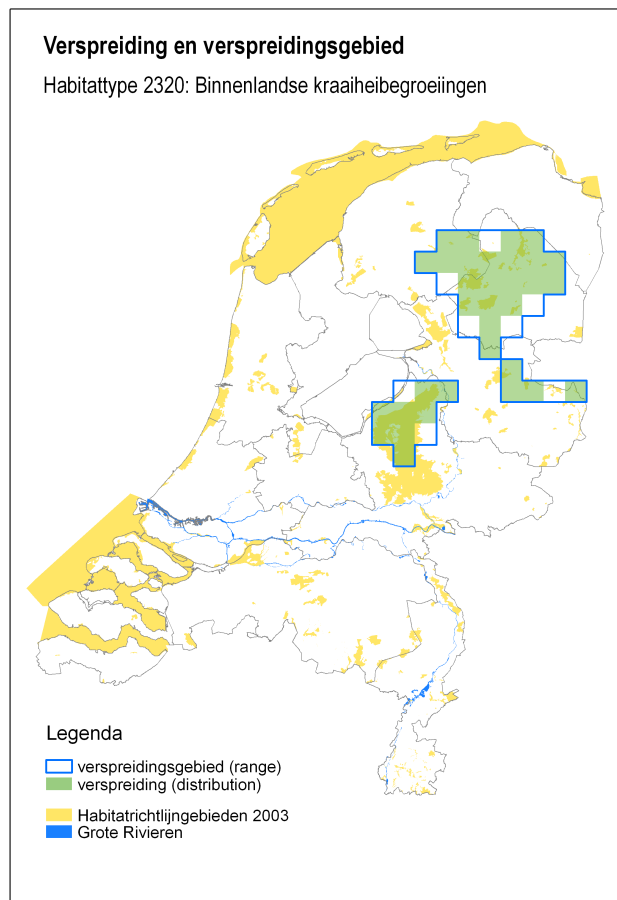
5. Kwaliteitseisen omgeving

De gevoeligheid voor stikstofdepositie is: zeer gevoelig (atmosferische depositie van stikstofverbindingen bevordert de dominantie van kraaiheien daardoor nemen typische soorten in de ondergroei af, met name levermossen).

6. Huidig voorkomen

Verspreiding binnen Nederland: het habitatype komt voor op de zandgronden in de noordelijke helft van het land: van de Noord-Veluwe tot in Twente en Zuidoost-Friesland. Het zwaartepunt van de verspreiding in ons land ligt op het Drents Plateau.

¹ Ca = constante soort goede abiotische toestand; Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur

7. Beoordeling staat van instandhouding

Trends: de oppervlakte aan de verschillende typen droge heide is tussen 1850 en 1950 sterk teruggelopen door bosaanplant en ontginningen. Ook voor de heide met kraaihei mag worden aangenomen dat ze in oppervlakte is achteruitgegaan. Daarbij valt op te merken dat de kraaiheiplanten zich in naaldbossen goed kunnen handhaven. Sinds circa 1950 is de oppervlakte van het habitattype waarschijnlijk nagenoeg gelijk gebleven. Plaatselijk is kraaiheibegroeiing toegenomen door ophoping van voedingsstoffen ten koste van andere heidebegroeiingen en op andere plaatsen is ze afgenomen door verbossing. Enige afname van de soortenrijkdom is mogelijk opgetreden door het geleidelijk dichter worden van de vegetatie. Veranderingen in de totale soortensamenstelling sinds circa 1940 vormen een aanwijzing voor zulk een afname.

Recente ontwikkelingen: in de periode 1994-2004 zijn geen wezenlijke veranderingen opgetreden.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Sinds 1950 is het verspreidingspatroon min of meer stabiel.

Beoordelingsaspect oppervlakte: gunstig
Sinds 1950 is de oppervlakte van het habitattype min of meer stabiel.

Beoordelingsaspect kwaliteit: matig ongunstig

1. Abiotische randvoorwaarden: met name door atmosferische stikstofdepositie is de voedselrijkdom nagenoeg overal te groot, waardoor op veel plaatsen een verarming van de soortensamenstelling is opgetreden.

2. Typische soorten: deze soorten zijn niet bedreigd.

2. Structuur en functie: als gevolg van veroudering verbossen de kraaiheibegroeiingen. De kwaliteit van het habitatype staat daarmee onder druk. Kenmerkende levermossen verdwijnen uit de begroeiingen.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

De geleidelijke vermindering van de vermestende neerslag biedt, mits gevolgd door herstelmaatregelen, perspectieven voor duurzaam herstel.

Mogelijk kan klimaatsverandering (opwarming) een negatieve invloed hebben op dit noordelijke habitatype. Hiervoor zijn vooralsnog echter geen aanwijzingen gevonden.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling

Het streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling is behoud van de huidige verspreiding en oppervlakte.

De in 2007 aan de Europese Commissie gerapporteerde referentiewaarde voor verspreidingsgebied is gelijk aan huidig en voor oppervlak is meer dan huidig.

Oordeel: matig ongunstig

Aspect	1994	2004	2007
Verspreiding	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Oppervlakte	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Kwaliteit	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Toekomstperspectief	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Beoordeling Svl	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig

8. Bronnen

- Smidt, J.T. de 1995. The imminent destruction of Northwest European heaths due to atmospheric nitrogen deposition. In: D.B.A. Thompson e.a. (red.), Heaths and moorland: Cultural landscapes: 34-45. Scottish Natural Heritage, Edinburgh.